

Wijziging van het Wetboek van Koophandel

(Voorzieningen met betrekking tot de structuur der naamloze en besloten vennootschap)

VOORLOPIG VERSLAG

Nr. 8

De voorbereiding van de openbare behandeling van dit wetsontwerp is opgedragen aan de bijzondere commissie, die belast is met het voorbereidend onderzoek van de wetsontwerpen 9595, 9596, 10 400 en 10 651.

Door middel van een advertentie in de *Staatscourant* en met medewerking van de parlementaire pers maakte de commissie bekend, dat zij gaarne opmerkingen en commentaar over dit wetsontwerp en het ontwerp nr. 10 689, waarvan zij ook het voorbereidend onderzoek had toegewezen gekregen, vóór 1 oktober tegemoet zag.

Van verschillende kanten is aan dit verzoek voldaan. De commissie is diegenen, die door hun beschouwingen over deze wetsontwerpen ertoe bijgedragen hebben, dat het inzicht van de commissie werd verdiept, hiervoor bijzonder erkentelijk.

De commissie heeft de eer omtrent dit ontwerp van wet als volgt te rapporteren. Zij vestigt er de aandacht op dat zij gelijktijdig met dit verslag over wetsontwerp 10 689 rapport uitbrengt.

Algemeen

Vele en verschillende andere leden wilden beginnen met het betuigen van hun principiële instemming met het voorliggend wetsontwerp. Het concretiseert in de wettekst – ondanks de bestaande verschillen van inzicht omtrent de theoretische fundering van de medezeggenschap van werknemers – het langzaam gegroeide inzicht in de praktische mogelijkheden. In de loop van pl.m. 20 jaar ziet men de inzichten evolueren. Het getuigt van een slagvaardig beleid, dat deze evolutie, lopend van „geen advies” via „sterk verdeeld advies” tot „unaniem advies”, reeds thans zijn eerste wettelijke afronding heeft gekregen.

Zelfs al kan worden toegegeven, dat ook dit wetsontwerp strekkende tot herziening van de structuur van de naamloze vennootschap en de besloten vennootschap geen nieuwe (alternatieve) visie op de onderneming als zodanig inhoudt, dit neemt niet weg, dat hier een wettelijk kader geschapen wordt, dat een belangrijke vergroting van de invloed van de werknemers mogelijk maakt.

De praktijk hiermede op te doen zal mede bepalend zijn voor de verdere ontwikkeling op dit punt.

In het wetsontwerp, met name in artikel III vindt de nadere uitwerking plaats van de „medezeggenschapskeuze”, welke de S.E.R. heeft gemaakt in zijn unaniem advies. Ofschoon wellicht de gedachte aan ook een directe beïnvloedingsmogelijkheid van de werknemers op voorgenomen benoeming of ontslag van bestuurders voor velen aantrekkelijk lijkt, niet vergeten mag worden dat de S.E.R. in zijn unaniem advies gekozen heeft voor een indirecte procedure via het college van commissarissen, in welk college de werknemers hun vertrouwen hebben gesteld. Deze keuze is door de S.E.R. bewust gedaan na een zorgvuldige afweging van alle mogelijkheden en moeilijkheden, zoals die op dit moment in het bedrijfsleven worden ervaren. Bovendien geeft de formulering van artikel 31 van de Wet op de Ondernemingsraden ondanks de escape-mogelijkheden, een zekere directe beïnvloedingsmogelijkheid.

De hier aan het woord zijnde leden achtten het juist, dat de minister en de staatssecretaris het S.E.R.-advies in dit wetsontwerp ook op dit hoofdpunt gevolgd hebben en wel op 3 gronden:

- a. terecht wordt gevolgd wat het bedrijfsleven als zodanig op dit punt en op dit moment unaniem wenselijk acht;
- b. ervaring kan worden opgedaan;
- c. zogenaamde directe democratie is niet per se democratischer dan indirecte democratie (prof. De Groot).

Hun instemming betekende echter niet, dat zij op onderdelen van de voorgestelde regeling geen kritiek hadden. In het verdere verloop van dit verslag zullen zij deze uiten.

Wanneer men de ontwikkeling van de denkbeelden over de plaats van de factor arbeid in de onderneming in de laatste 50 jaar heeft gevolgd, en deze plaatst tegen hetgeen er in dit wetsontwerp aan concrete voorstellen met betrekking tot de bedrijfsdemocratie wordt gedaan, ontkomt men niet aan een gevoel van grote teleurstelling, zo begonnen vele andere leden hun beschouwingen.

Wat is er van de denkbeelden – te beginnen bij het rapport van N.V.V. en S.D.A.P. over Bedrijfsorganisatie en Medezeggenschap van 1923 – de denkbeelden van Romme (1946), de C.N.V.-rapporten van 1958 en 1962, het rapport van de Wiardi Beckman Stichting, ja zelfs van het rapport van de Staatscommissie-Verdam van 1964, nu uiteindelijk terechtgekomen in het wetsvoorstel van de Regering?

Reeds in 1923 werd de behoefte gevoeld de werknemers te laten participeren in de leiding van de onderneming. Dit recht tot het kiezen van een of meer commissarissen hebben alle hierboven genoemde rapporten en studies, hoe verschillend zij overigens ook mogen zijn, gemeen.

Deze leden vroegen, of de Regering van mening is, dat deze voorstellen tegemoet komen aan de in alle geledingen van ons volk levende behoefte deelgenoot te zijn bij de beleidsbeslissingen in staat en maatschappij.

Wanneer er één sector in onze maatschappij is waar van enigerlei vorm van openheid en democratie *niet* gesproken kan worden dan is het wel de onderneming in de structuur die zij tot nu toe heeft en in het bijzonder het meest van de buitenwereld afgesloten door een autocratische mentaliteit beheerste sector van deze onderneming, de Raad van Commissarissen.

Verwacht had mogen worden, aldus de hier betogende vele andere leden, dat de Regering voorstellen had ingediend om deze colleges meer open te maken en mogelijkheden geboden had om ook de werknemers het gevoel te geven een gelijkwaardige positie te krijgen in deze bedrijfsorganen. Daartoe was te meer reden nu aan de Raad van Commissarissen grotere bevoegdheden worden toebedeeld. Dat had kunnen geschieden door de werknemers het recht tot verkiezing van een nader te benalen aantal leden van de raad te geven.

De Regering is een andere weg op gegaan. Zij heeft gekozen voor de oplossing van coöptatie met een daaraan verbonden vetorecht. Coöptatie echter leidt er toch toe dat het selectie enge groepskarakter van deze colleges intact blijft?

Men krijgt de indruk dat de Regering dit ook wil, gezien de typerende uitspraak op blz. 11 van de memorie van toelichting, eerste kolom, derde alinea, dat bij dit systeem commissarissen het initiatief kunnen nemen en iemand kunnen kiezen „die in hun kring past”.

Deze leden vroegen dan ook of er bij dit systeem nog wel sprake kan zijn van een vertrouwenssfeer tussen Raad van Commissarissen en Ondernemingsraad. De afstand die er tussen beide colleges is zal blijven bestaan.

Doordat de Regering op dit punt het toch al niet al te sterke S.E.R.-advies afgezwakt heeft door dit recht te geven aan de Ondernemingsraad en niet zoals de S.E.R. had voorgesteld aan de gekozen werknemersleden van de Ondernemingsraad, leidt dit tot een nog verdere verzwakking van de inspraakmogelijkheden van de werknemers. Het lijkt dat de Regering van mening is, dat de werknemers nog niet rijp zijn om alleen verantwoorde beslissingen over personen die geschikt zouden zijn voor

het commissarisschap te nemen en dat het toezien oog van de directie bij voortdurend gewenst is.

De hier aan het woord zijnde leden hadden dan ook grote twijfels of het door de Regering voorgestelde „veto-systeem” zal werken. Moet niet gevreesd worden dat door het uitspreken van veto's op de benoeming van personen wederzijds (aandeelhouders, ondernemingsraad) de sfeer van overleg grondig bedorven zal worden. Daarbij komt dat de hier gekozen structuur een novum is in de westerse wereld en eerder leidt tot disharmonisering dan tot harmonisering van de wetgeving in E.E.G.-verband.

In dit systeem ontbreekt het verder aan een garantie dat in de met nieuwe commissarissen aangevulde raad de verschillende belangen en deskundigheden (economisch, financieel, technisch, commercieel, sociaal) op evenwichtige wijze vertegenwoordigd zullen zijn.

Hun voorlopig oordeel over dit wetsontwerp samenvattend – later in dit verslag zouden zij hun bezwaren nog verder toelichten – stelden deze leden, dat de gekozen vorm, waarin de „medezeggenschap” in dit wetsontwerp is gegoten bij hen op grote bezwaren stuit.

Zij waren er vooralsnog niet van overtuigd dat een systeem van coöptatie en het daarmee verbonden vetorecht de voorkeur verdient boven het rechtstreeks doen kiezen van commissarissen door de vergadering van aandeelhouders en de gekozen leden van de Ondernemingsraad.

Deze leden zagen vooralsnog niet hoe door amendement dit wetsontwerp in de door hen gewenste zin kon worden veranderd. Zij zouden de Regering dan ook in overweging willen geven dit wetsontwerp in te trekken en door een ander, meer aan door deze leden geuite of nog te uiten verlangens beantwoordend nieuw wetsontwerp te vervangen.

De vele andere leden hier aan het woord hadden in het voorlopig verslag over het wetsontwerp 10 689 (besloten vennootschap) hun wetstechnische en praktische bezwaren met betrekking tot de vernieuwing van het vennootschapsrecht in het algemeen uitvoerig toegelicht. Hun conclusie was, dat zij de stapel gepasseerde, aanhangige (in verschillende stadia) en aangekondigde wijzigingen een onverteerbaar brok vonden, dat in een meer bezonnen sfeer en in het kader van een gezonder herziening van het totale vennootschapsrecht zou moeten worden verwerkt.

Een behoorlijke behandeling – zo voegden zij daaraan hier toe – is huns inziens slechts denkbaar indien er één ontwerp ligt, bevattende het uiteindelijk beoogde recht. Thans moet men werken met bestaande en toekomstige gegevens, met ontwerpen, aankondigingen en verwachtingen en vooral met de onzekerheid, die uit alle publikaties – voor zover al verschenen – blijkt. Men moet werken tussen stapels wetsontwerpen, verder dan de hand reikt.

Deze situatie is de laatste dagen vóór het vaststellen van dit verslag nog weer verscherpt door het verschijnen van wetsontwerp nr. 11 005 (de Invoeringswet Boek 2, nieuwe B.W.). Hierbij is ook een aantal regels, geldend voor alle rechtspersonen, aan de orde. Deze leden was nog niet de tijd gegund in dit ontwerp na te gaan in hoeverre het voorgestelde vennootschapsrecht nog weer nader is aangepast, dan wel of het voorgestelde leidt tot dezelfde doorlopende tekst, die onder nr. 7 bij wetsontwerp nr. 10 751 is overgelegd. Bij de invoeringswet wordt natuurlijk de kans geboden een complete tekst vast te stellen, maar die zou dan eerst nog moeten worden overgelegd; de huidige vorm is onbruikbaar. De gelegenheid is er echter langs die weg een nieuw vennootschapsrecht vast te stellen. Het zou trouwens vreemd zijn, indien Boek 2 niet in zijn definitieve vorm door het parlement zou worden afgeleverd, maar in een soort overgangsfase, waarop de wijzigingen al reeds ahangig of aangekondigd zijn. Dit alles leidt volgens de hier betogende vele andere leden tot de onontkoombare conclusie, dat de herziening van het vennootschapsrecht in de vorm waarin deze thans moet plaatsvinden, niet kan slagen.

Verscheidene leden hadden met grote belangstelling kennis genomen van dit laatste, en naar hun oordeel meest ingrijpende

wetsvoorstel, dat de Regering in het kader van de hervorming van het ondernemingsrecht heeft ingediend.

De centrale plaats, die de Raad van Commissarissen daarbij in de grotere onderneming is toebedeeld, en de voorgestelde beïnvloeding van de samenstelling van die raad door de Ondernemingsraad en aandeelhouders, brengen in de onderlinge verhoudingen en bevoegdheden in deze ondernemingen belangrijke veranderingen.

Voor zover daarbij aan de medezeggenschap van de werknemers een nieuwe dimensie wordt toegevoegd en de Raad van Commissarissen als toezichhoudend orgaan boven de behartiging van bepaalde belangen wordt uitgeheven, zouden deze leden de voorgestelde structuurwijzigingen positief tegemoet willen treden, omdat daarmee de inspraak van de werknemers op en hun betrokkenheid bij het ondernemingsgebeuren wettelijke grondslag wordt gegeven. Bovendien wordt in de gewijzigde functie van de Raad van Commissarissen de maatschappelijke functie van de grotere ondernemingen tot uitdrukking gebracht.

Het kwam deze leden voor dat hierdoor de vervreemding van de onderneming en de gevoelens van wanbegrip en misvatting ten aanzien van de plaats en functie van de onderneming die niet alleen bij werknemers, maar ook in bredere kring bestaan, kunnen worden teruggedrongen om plaats te maken voor meer vertrouwen en begrip. Zij achtten dit niet alleen toe te juichen, doch zelfs noodzakelijk in deze tijd van toenemende emancipatie. Toch zouden deze leden gaarne het oordeel van de regering willen vernemen over de algemene bezwaren en gevaren die naar sommiger inzicht aan deze ingrijpende structuurwijziging verbonden zijn.

Wordt niet een te zware wissel getrokken op de toekomst van het Nederlandse bedrijfsleven, nu de vennootschapsrechtelijke verhoudingen een geheel eigen, van alle andere landen afwijkende structuur zullen krijgen?

Is het voor het goed functioneren van deze voor onze maatschappij zo belangrijke ondernemingen wel gewenst, de rechten van de kapitaalverschaffers-aandeelhouders zo zeer ten gunste van de Raad van commissarissen te beknotten?

Moet de gewenste inspraak van de werknemers op het beleid en de algemene gang van zaken persé tot deze beperking leiden?

Is de gedachte van de gelijkwaardige positie van werknemers en aandeelhouders wel juist?

Zijn die posities niet uit hoofde van de verschillen en betrokkenheid bij de betreffende ondernemingen wezenlijk anders, en in „waarde” onvergelijkbaar?

In dit verband zouden zij ook het oordeel van de Regering willen vernemen over het bezwaar, dat de commissarissen belangrijk meer wettelijke bevoegdheden krijgen zonder door de aandeelhouders ter verantwoording te kunnen worden geroepen, nu zij niet dan in uitzonderingsgevallen kunnen worden ontslagen en zichzelf aanvullen.

Zal een en ander geen ongunstige invloed hebben op het rendement van de Nederlandse ondernemingen? Is het verantwoord in dezen te „experimenteren”, zoals de commissie-Van der Grinten stelt?

Worden deze bezwaren niet onderstreept door de noodzaak van uitzonderingsbepalingen voor buitenlandse en internationale ondernemingen? Wat is het oordeel van de Regering over de hiervan in het kader van de door de E.E.G. nagestreefde harmonisatie van het vennootschapsrecht door de Commissie-Van der Grinten verwachte moeilijkheden? (blz. 26 memorie van toelichting).

Hoewel deze leden zich realiseerden dat de betreffende voorstellen berusten op unanieme aanbevelingen van het bedrijfsleven ter zake, meenden zij dat de verantwoordelijkheid van Regering en parlement in deze zo gewichtig is, dat de boven aangehaalde bezwaren naar hun oordeel niet onbesproken mogen blijven.

Zij zouden in dit verband voorts nader gemotiveerd willen zien waarom overheidsbedrijven en de Nederlandse Bank N.V. buiten deze structuurwijzigingen zouden moeten blijven.

Verschillende leden wezen ter inleiding van hun beschouwing erop, dat dit wetsontwerp m.b.t. de vennootschapsstructuur naar hun mening een belangrijke, zij het wellicht ook voorlopige, afsluiting vormt van de door dit Kabinet in 1967 voorgenomen wetgeving op het brede terrein van de verdergaande democratisering van het bedrijfsleven. Zij bedoelden daarmee aan te geven, dat naar hun mening het hele democratiseringsproces van het bedrijfsleven, de ontwikkeling naar werkelijke mondigheid en verantwoordelijkheid van de werknemers, bepaald nog niet het eindstation zal blijken te hebben bereikt.

Juist de laatste tijd zijn de opvattingen over deze belangrijke aangelegenheden aan een versnelde evolutie onderhevig, in het bijzonder wanneer de verhouding tussen arbeid en kapitaal, onderneming en eigendom, ter sprake komt.

Om die reden wilden deze leden, naast hun waardering op hoofdzaken voor de inhoud van het onderhavige wetsontwerp, niet verhehlen het enigermate te betreuren, dat in de memorie van toelichting niet meer aandacht is geschonken aan enkele fundamentele vragen de maatschappelijke orde betreffend. En dit te meer omdat de S.E.R. juist aan deze zaken relatief veel aandacht heeft geschonken. Weliswaar wordt in de memorie van toelichting gereleveerd aan de diverse rapporten en adviezen welke in een lange reeks van jaren tot stand zijn gekomen, maar tot een duidelijke stellingname m.b.t. de ondernemingsgewijze produktie, de functies van de onderneming en de verhouding tussen de „factoren arbeid en kapitaal” komen de bewindslieden en dus het kabinet niet.

Juist bij dit wetsontwerp zou het interessant zijn geweest iets meer te vernemen omtrent de visie van dit kabinet over de hier bedoelde meer fundamentele vragen voor heden en toekomst. Behoort, om nog een ander voorbeeld te geven, naar het oordeel van de bewindslieden, uiteindelijk gestreefd te worden naar een rechtstoestand, waarin de kapitaalverschaffer aan het blote feit van geldschietter-zijn niet langer eigendomsrechten op of beschikkingsmacht over de onderneming kan ontlenen? Deze leden zouden het op prijs stellen, wanneer de ondertekenaars van dit wetsontwerp aan deze problematiek in de memorie van antwoord enige aandacht zouden willen schenken.

Van deze gelegenheid maakten deze leden gaarne gebruik erop te wijzen, dat de aanpassing en aanvulling van de bestaande wettekst – weinig fraai in de juridische terminologie het „Wetboek van koophandel” genoemd – geleid heeft tot een qua systematiek zeer onoverzichtelijk en vaak ondoorgroendelijk geheel, zeker voor de niet-jurist.

Ook sommige leden wilden beginnen met hun waardering uit te spreken voor het feit dat er een wetsontwerp t.a.v. de structuur van de n.v. is ingediend.

Hoewel zij twijfelden aan de intrinsieke waarde van de „even indrukwekkende als verrassende eenstemmigheid” van de S.E.R. meenden zij toch dat het juist is in grote lijnen dit S.E.R.-advies te volgen al was het maar omdat een beter alternatief op dit moment ontbreekt.

Zij achtten het mogelijk dat meer door de preventieve werking van de angst voor een veto van een der betrokken vetogerechtigde lichamen dan door het recht van veto zelf waarvan de uitwerking niet erg sluitend is geregeld, een werkbaar systeem zal ontstaan.

Wel meenden zij te moeten opmerken dat na een mogelijke aanvankelijke „openbreking” van de stand der commissarissen de kans groot lijkt dat er een nieuwe groep van personen zal ontstaan die dezelfde kenmerken zal gaan vertonen als de thans bestaande groep.

Deze leden herinnerden eraan dat op 30 juni jl. door de Europese Commissie een voorstel is ingediend voor een statuut voor Europese naamloze vennootschappen, waarvan men mag aannemen dat dit – zij het dat wellicht nog enkele wijzigingen worden aangebracht – toch grondslag van het Europese vennootschapsrecht wordt. In hoeverre kan gezegd worden dat Nederland als dit wetsontwerp en het ontwerp t.a.v. de Besloten vennootschap (nr. 10 689) wet worden, parallel loopt, in het bijzonder wat de punten betreft waarop thans in het Nederlandse vennootschapsrecht wijziging wordt gebracht,

zoals de bevoegdheden en samenstelling van de Raad van Commissarissen, financiële verslaglegging, vertegenwoordiging van werknemers enz.?

Voor zover op belangrijke onderdelen voor andere oplossingen is gekozen kan daar dan door de bewindslieden een reden voor worden gegeven, zo vroegen sommige leden.

Alvorens een definitief oordeel uit te spreken over de ingrijpende wijziging van de structuur van de grote naamloze en besloten vennootschap, zoals in het onderhavige wetsontwerp wordt voorgesteld, zouden enkele leden betreffende de grondgedachte en bepaalde onderdelen van het wetsontwerp gaarne wat nader geïnformeerd willen worden.

Voorlopig wilden zij volstaan met de opmerking dat volgens hun oordeel het wetsontwerp een zekere tweeslachtigheid in het leven roept. Enerzijds blijft de aandeelhouder de enig mogelijke oprichter, kan hij alleen de akte van oprichting wijzigen, de vennootschap ontbinden, de eerste bestuurders en commissarissen benoemen, anderzijds wordt hem de alleenzeggenschap over de leiding van de vennootschap ontnomen.

In de memorie van toelichting wordt enerzijds gesproken over een verschuiving van de verhoudingen tussen de kapitaalverschaffers, de bestuurders en de commissarissen en anderzijds over de mate waarin de medezeggenschap van de werknemers in de structuur van de onderneming erkenning moet vinden. Enkele leden zouden van de bewindslieden willen vernemen of de rechtsgrond voor de medezeggenschap nu gezocht moet worden in de feitelijke ontwikkelingen in de grote naamloze en besloten vennootschappen of in de onderliggende idee van de gelijkwaardigheid van kapitaal en arbeid.

In de memorie van toelichting wordt verder gesteld dat voor de medezeggenschap van de werknemers in het ondernemingsbeleid het zwaartepunt zal liggen bij een indirect medebeslissingsrecht. Voor deze medezeggenschap in de vorm van een indirect medebeslissingsrecht vormt de Raad van Commissarissen het beste aanknopingspunt. Een van de redenen is onder andere dat de Raad van Commissarissen van grote vennootschappen tegenover het bestuur een onafhankelijke positie inneemt. Die onafhankelijke positie neemt zij echter in de thans geldende structuur in. Zijn de bewindslieden niet van oordeel dat dit argument niet meer opgaat als de structuur gewijzigd zal zijn? De raad staat dan namelijk even afhankelijk ten opzichte van het bestuur als nu blijkbaar de algemene vergadering van aandeelhouders.

Enige leden wilden vooropstellen dat het laatste wetsontwerp uit het „kwartet-Verdam” naar hun mening ook het meest fundamentele is. De „even indrukwekkende als verrassende eenstemmigheid” van de S.E.R. zoals die in de memorie van toelichting wordt gememoreerd wordt door deze leden met meer reserve tegemoet getreden dan kennelijk door de indieners van het wetsontwerp is geschied. Het S.E.R.-advies draagt alle sporen van een compromis en hoe onvermijdelijk compromissen in onze samenleving ook zijn, als het gaat om fundamentele zaken is niet alleen een kritisch oordeel, maar ook een zelfstandig gevormd standpunt op zijn plaats. De hier aan het woord zijnde leden konden zich niet aan de indruk onttrekken, dat de aanvang van de memorie van toelichting vrij nauwkeurig de mate van opluchting weergeeft, welke de Regering gevoelde bij kennisgeving van het in de S.E.R. bereikte compromis. Deze leden waren van mening dat te weinig blijkt wordt gegeven van een door de bewindslieden zelfstandig gevormd oordeel.

Het onderhavige wetsontwerp treft regelingen m.b.t. de structuur van de naamloze en besloten vennootschap, waarbij het vennootschapsorgaan van de Raad van Commissarissen een centrale plaats inneemt. In het kader van de democratisering van het bedrijfsleven achten deze leden de invloed, welke de werknemers op de samenstelling van de Raad van Commissarissen kunnen uitoefenen, van essentieel belang. Het is dan ook tegen deze achtergrond dat de opmerkingen in dit verslag van de hier aan het woord zijnde leden dienen te worden gezien.

De werkingssfeer van de voorgestelde regeling

De werkingssfeer is beperkt tot de naamloze (en besloten) vennootschappen. Andere rechtsvormen komen niet in aanmerking. Welke mogelijkheden zijn er naar het oordeel van de bewindslieden, zo werd van verschillende zijden gevraagd, om binnen afzienbare tijd deze beperking op te heffen en ook voor andere rechtspersonen een soortgelijke regeling te treffen? Wordt daaraan gewerkt?

Vele andere leden vestigden er de aandacht op, dat in tegenstelling tot het S.E.R.-advies het wetsontwerp vennootschappen met een internationale structuur uitsluit of in deze vennootschappen de commissarissen een beperkter bevoegdheid geeft met name ten aanzien van de benoeming en het ontslag van de directie.

Dit in tegenstelling tot de Duitse wetgeving die deze beperking niet kent. Waarom moet Nederland, in het zicht van de toekomstige harmonisering in de wetgeving hier achterblijven? Dit punt is niet onbelangrijk omdat belangrijke ondernemingen daardoor buiten de volledige uitvoering van de wet blijven. Kan de Regering een overzicht verstrekken waaruit blijkt hoeveel ondernemingen volledig onder de bepalingen van de wet zullen vallen en hoeveel ondernemingen met een eigen vermogen van f 10 mln. en een arbeidsbestand van tenminste 100 arbeiders er tengevolge van de in dit wetsontwerp ingebouwde restricties van het geheel buiten zullen vallen?

Voor hoeveel ondernemingen zal de in dit wetsontwerp voorziene beperkte regeling gelden?

Kan door de bewindslieden meegedeeld worden onder welk regime de bedrijven Philips, Shell, A.K.Z.O., en C. & A. vallen?

Naar het oordeel van zeer vele leden is *het tweede lid, sub b*, van *artikel 52c* te eng geformuleerd. Niet het criterium óf de wettelijk verplichte ondernemingsraad is ingesteld dient te gelden, doch het criterium dat de n.v. verplicht is een ondernemingsraad in te stellen.

Op het niet nakomen van de verplichting tot instelling van een ondernemingsraad dient geen premie te worden gesteld. Zij waren van mening, dat ook in het geval dat de vennootschap niet aan zijn verplichting tot instelling van een ondernemingsraad heeft voldaan, moet worden voorzien. Dit zal tevens een extra stimulans zijn om de verplichting tot instelling van een ondernemingsraad na te komen.

De hier betogende leden herinnerden eraan, dat van meerdere zijden is bepleit dat ook die vennootschappen die wel aan het kapitaalvereiste van lid 2, sub *a*, voldoen en die voorts een ondernemingsraad hebben zonder dat 100 werknemers werkzaam zijn (*lid 2, sub c*) onder de regeling dienen te vallen.

Deze suggestie is aantrekkelijk, doch voorshands meenden zeer vele leden dat zulk een verplichting de geneidheid om een ondernemingsraad in te stellen, ook als er geen 100 werknemers werkzaam zijn, zal wegnemen, hetgeen te betreuren zou zijn.

Daarom konden zij zich voorlopig met *artikel 52c, lid 2, sub c*, wel verenigen.

Enige leden vroegen daarentegen, waarom de aan de orde zijnde voorstellen alleen maar betrekking hebben op de zeer grote ondernemingen (10 mln. eigen vermogen plus 100 werknemers in dienst). In principe zouden zij er de voorkeur aan geven dat de structuurwijziging zou gelden voor alle ondernemingen, welke niet worden geleid door persoonlijk aansprakelijke ondernemers, globaal gesproken dus voor alle naamloze vennootschappen met de beperking van een personeelsbestand van 100 werknemers, eventueel getemporeerd ingevoerd.

Ten aanzien van de overige ingewikkelde regeling, met betrekking tot de verplichting tot inschrijving en de toepassing van de nieuwe regeling getroffen, zouden zeer vele leden nog de navolgende vragen willen stellen

Moet de inschrijvingsplicht ook niet gelden voor vennootschappen die deelnemen aan een joint-venture?

De uitzondering voor „internationals” geldt uitsluitend voor holdings. Is dit een juridisch voldoende afgebakend begrip om gehanteerd te kunnen worden?

Dezelfde vraag geldt ten aanzien van de dienstverlenende n.v.'s als bedoeld in *artikel 52c, lid 3, sub c*.

Wat is de situatie als de moeder-n.v. niet aan het kapitaalvereiste voldoet maar de dochter-n.v. wel? Hoe moet *artikel 52c, lid 2, sub c* worden gelezen?

Is het juist, zo informeerden vele andere leden, wanneer de moederverenootschap een Raad van Commissarissen heeft conform *artikel 52h*, dat dan de dochters een zodanig samengestelde raad niet behoeven te hebben? Is dat geen invite om een holding op te richten? (*Artikel 52c, lid 3, sub a*.) De commissarissen hebben dan geen inzicht in de werkmaatschappijen. Zou het niet beter zijn voor hun kennis en invloed indien zij juist daar werkzaam waren?

Onder dochterverenootschap valt, in afwijking van de regeling bij de jaarrekening, nu ook de 50 pct. deelneming. Bij de jaarrekening is dat door vele andere leden al bepleit. Zal dat nu worden rechtgetrokken?

Met betrekking tot *artikel 52c, lid 3, sub b* (en *artikel 52e*), vroegen verscheidene leden wat het oordeel van de bewindslieden is over de stelling dat uit de noodzaak van uitzondering van buitenlandse en internationale concerns de conclusie moet worden getrokken, dat het risicodragend kapitaal in ondernemingen die wel onder de nieuwe regeling vallen duurder zal worden. Is het juist dat de buitenlandse onderneming bijzonder huiverig staat tegenover deze structuurwijziging? Betekent zulks niet dat het Nederlandse bedrijfsleven daardoor ook economisch in een ongunstiger positie zal komen te verkeren?

Ten aanzien van *artikel 52c, lid 4*, was bij zeer vele leden de vraag gerezen, waarom de bewindsman het te hanteren prijsindexcijfer ter aanpassing van het genoemde bedrag van f 10 mln. niet in de wet zelf heeft genoemd.

Voorshands zouden deze leden aan een noemen van dit prijsindexcijfer in de wet de voorkeur geven.

In *artikel 52d*, wordt een onafgebroken termijn van 3 jaar ingeschreven zijn als voorwaarde gesteld voor de toepasselijkheid van de *artikelen 52h-52n*.

Blijkens de memorie van toelichting is deze regeling gebaseerd op de z.g. randondernemingen, ten aanzien waarvan een „duiventil-effect” kan worden verwacht.

Toch achtten de hier aan woord zijnde zeer vele leden voorshands deze regeling te summier en te ongenueanceerd.

Deze regeling zou immers, indien zij het goed zien, ook van toepassing zijn als twee grote n.v.'s, op wie de regeling van toepassing is, besluiten zich op te heffen en tezamen een nieuwe grote n.v. te vormen. Deze nieuwe grote n.v. zou dan 3 jaar vrijgesteld zijn van de regeling.

Dit zelfde zou ook gelden voor een nieuw opgerichte n.v., welke b.v. start met 500 man personeel.

In deze twee voorbeelden is van een mogelijk duiventil-effect geen of nauwelijks serieus sprake.

Is het niet, zo vroegen zij, juister de termijn van 3 jaar naar 2 jaar terug te brengen en verdient het geen aanbeveling een bepaling op te nemen, welke hierop neerkomt dat, wanneer een nieuwe n.v. wordt opgericht, die een voortzetting is of geacht moet worden te zijn van een of meer bestaande n.v.'s, op wie de bepalingen van *artikel 52h-n* van toepassing waren, op deze nieuwe n.v. ook terstond of na zeer korte tijd de bepalingen van *artikel 52h-n* van toepassing zijn?

Ingevolge *artikel 52e* dat betrekking heeft op Nederlandse concern-verhoudingen – met uitzondering van Nederlandse internationale holdings –, geldt, dat de dochters van inschrijving zijn vrijgesteld en derhalve niet onder de nieuwe regeling vallen.

Dit is juist omdat dan op de moeder wél de regeling van toepassing is. Dit laatste is niet het geval m.b.t. internationale holdings. Om deze reden worden de dochters van deze holdings wél onder de regeling gebracht met uitzondering van de *artikelen 52l en m*. Dit is geregeld in *lid 1a*. Voor joint-ventures van internationale holdings is dit geregeld in *lid 1b* en voor een gemengde joint-venture in *lid 1c*.

Lid 2 is een uitzonderingsbepaling.

Zeer vele leden merkten op, dat *lid 1, sub c*, niet duidelijk is. Te betwijfelen valt de praktische hanteerbaarheid. Ook de toelichting op het tweede lid is niet helder.

Verder vroegen zij, waarom in het eerste lid niet de middellijke deelneming wordt genoemd.

Met betrekking tot *artikel 52f* wezen zeer vele leden erop, dat de Minister van Justitie, gehoord de S.E.R., ontheffing kan verlenen onder beperkingen en voorschriften.

De ontheffing kan worden gewijzigd of ingetrokken.

Dient een tijdslimiet te worden gesteld?

Moet ook de Minister van Sociale Zaken niet worden ingeschakeld, omdat de beslissing onderdeel uitmaakt van de sociale politiek?

De procedure inzake de benoeming en het ontslag van commissarissen

In de commissie bestond de behoefte om alvorens nader op de verschillende onderdelen van de regeling op dit punt in te gaan enkele algemene punten aan de orde te stellen.

Artikel II, regelend het „commissariaat” bij alle n.v.'s, riep bij zeer vele leden twee algemene vragen op.

De eerste was of de Minister en de Staatssecretaris de wenselijkheid hebben overwogen een limiet te stellen aan het aantal commissariaten dat één persoon mag vervullen. Verwezen moge worden naar b.v. Frankrijk, waar een beperking van het aantal commissariaten per persoon geldt (8 stuks).

Indien de bewindslieden deze wenselijkheid hebben overwogen en bij nader beraad hebben verworpen, wat zijn dan hun motieven hiervoor geweest?

Binnen de kring van deze leden was voorts als tweede vraag (en deze geldt met name voor de commissarissen bedoeld in *artikel III*) opgekomen of niet verboden moet worden dat iemand commissaris is in een n.v., waarin hij met een aanzienlijk geldelijk belang participeert.

De commissarissen worden immers volgens *artikel 50b* benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders en hier zou de man met een aanzienlijk pakket aandelen zich zelf kunnen benoemen in een functie, welke (zie S.E.R.-advies) moet worden uitgeoefend ten behoeve van het geheel der belangen van de verenootschap. Bovendien stelt het S.E.R.-advies t.a.p. dat commissarissen „wijsheid en bezonnenheid in oordeel moeten paren aan *onafhankelijkheid en onpartijdigheid* met een open oog voor de maatschappelijke ontwikkelingen etc. Dit laatste geldt a fortiori voor de commissarissen als bedoeld in *artikel III*.

Anderen van de hier aan het woord zijnde leden achtten een zodanig verbod niet gewenst en ook niet geboden. Het zou huns inziens het instellen van een Raad van Commissarissen als bedoeld in *artikel 50b* kunnen verhinderen, waarmede geen enkel belang is gediend; ten aanzien van *artikel III* is een waarborg gelegen in het vetorecht van de Ondernemingsraad.

Vele andere leden was het niet duidelijk hoe in de praktijk een college van commissarissen (nieuwe stijl) tot stand zal komen. Een regeling bij veto kan niet de bedoeling zijn waar vertrouwen kweken voorop staat. Is het niet geheel in strijd met de openheid, die overal zo met de mond wordt beleden, dat de samenstelling een kwestie van intern vooroverleg moet worden?

Het was deze leden opgevallen, dat in het wetsontwerp geen aandacht besteed is aan een ander veel gekritiseerd aspect van het instituut van commissarissen, m.n. de cumulatie van vele commissariaten in één hand en de vaak excessieve honorering van deze functies.

Het eerste punt hangt samen met het vraagstuk van de concentratie van economische macht. Opeenhoping van commissariaten in handen van één persoon komt voor en is in hoge mate ongewenst. In dit verband vroegen deze met sommige leden de mening van de bewindslieden over de suggestie wettelijk vast te leggen hoeveel commissariaten een persoon maximaal tegelijkertijd mag bekleden. Onevenredige hoge beloning van commissariaten roept grote psychologische weerstanden op, vooral wanneer deze beloning in geen verhouding staat tot de verrichte werkzaamheden.

Een vast honorarium voor commissarissen zonder tantièmes verdient aanbeveling. Daarnaast zouden deze leden publikatie van deze honoraria verplicht willen stellen.

Ten slotte zou het stellen van maximumgrenzen aan deze beloning overweging verdienen. Deze leden zouden hierover gaarne het oordeel van de Regering vernemen.

Open blijft de vraag op welke wijze bij het nemen van beleidsbeslissingen door directie en commissarissen er garanties zijn dat ook met het algemeen belang rekening wordt gehouden. Hoe staat de Regering tegenover de benoeming van een of meer commissarissen algemeen belang in grote ondernemingen, die belangrijke machtsposities innemen? Een verbetering zou het geweest zijn indien de regering aansluiting gezocht had bij de formule die de commissie-Verdam voorstelt, waarin gezegd wordt dat commissarissen hun taak dienen te verrichten binnen het raam van het algemeen belang. Het belang dat de rechter niet in staat is dit begrip te toetsen achten deze leden niet afdoende.

De hier aan het woord zijnde leden konden niet akkoord gaan met het feit, dat de Regering, in tegenstelling tot het S.E.R.-advies, het instellen van een Raad van Commissarissen vrij wil laten. De schaarse gevallen waarin de eigenaar alleenbezitter is van de aandelen en dus in feite zijn eigen controleur zou worden pleiten er eerder voor ook in die gevallen naast commissarissen, gekozen of voorgesteld door aandeelhouders resp. aandeelhouder ook commissarissen die door de werknemersleden van de O.R. naar voren gebracht worden in de raad op te nemen. Deze leden bepleiten dan ook een wettelijke verplichting tot het instellen van een Raad van Commissarissen.

Verscheidene leden vroegen zich af, of het door het wetsvoorstel beoogde karakter van de Raad van Commissarissen als een niet op belangentegenstellingen berustend, maar boven de behartiging van bepaalde belangen uitgeheven, orgaan van toezicht en advies in de praktijk ook metterdaad zal worden verwezenlijkt. Deze leden waren van oordeel dat het gewenst is dit karakter zo mogelijk nog sterker in de wet te verankeren, ten einde de kans dat deze raden in de praktijk toch een paritaire samenstelling zouden krijgen, zo klein mogelijk te maken.

Enkele leden brachten in dit verband het volgende naar voren. In de memorie van toelichting wordt gewag gemaakt van de ontwikkelingen die hebben geleid tot een procedure die zoveel mogelijk een harmonische samenstelling van de Raad van Commissarissen waarborgt en die tevens de benoeming van alle commissarissen aan het oordeel van zowel de aandeelhoudersvergadering als de ondernemingsraad onderwerpt. De Raad van Commissarissen behoort dus het vertrouwen te bezitten van zowel aandeelhouders als werknemers zonder dat binnen de raad groepstegenstellingen ontstaan. Wanneer men verder leest „dat een verstandige Raad van Commissarissen uitoefening van het vetorecht tot elke prijs zal trachten te voorkomen door het plegen van vooroverleg” (blz. 11, sub 10), loopt men dan niet het gevaar dat de wet zal leiden tot het niet gewenste paritaire stelsel, zo vroegen ook deze enkele leden. Indien bij voorbeeld twee vacatures in een raad zijn, lijkt het bijna vanzelfsprekend dat het vooroverleg hiertoe zal leiden dat elk van beide belangengroepen zijn representant benoemd zal willen zien.

De filosofie van het wetsontwerp, zo stelden sommige leden, is dat beide groepen betrokkenen bij een onderneming – kapitaal en arbeid, wat er verder van deze tegenstelling op dit moment in de praktijk moge zijn – het recht moeten hebben door de neutrale op het algemeen belang van de onderneming lettende commissarissen kandidaat-commissarissen te weigeren.

Het systeem van coöptatie wordt in feite aanvaard; het vetorecht betekent immers niet dat door de vetoënde groep een nieuwe kandidaat kan worden voorgesteld. Hoewel deze leden dit een van de in principe ongewenste kanten van het voorstel vinden zagen zij in het gekozen systeem geen andere oplossing.

Enige leden herinnerden er ook aan, dat in de memorie van toelichting (blz. 7, rechterkolom) wordt erkend, dat in de huidige situatie de benoemingsprocedures een sterk element van coöptatie bevat. Deze coöptatie is naar de mening van deze leden moeilijk verenigbaar met de democratische invloed welke de werknemers op de samenstelling van dit hoogste vennootschapsorgaan moeten kunnen uitoefenen. De voorkeur van deze leden ging dan ook uit naar een eliminatie van de coöptatie boven een matiging van deze coöptatie. Een procedure, waarbij werknemers en kapitaalverschaffers ieder de helft van de commissarissen benoemen, wordt door de bewindslieden afgewezen, omdat zij bij paritaire samenstelling innerlijke verdeeldheid vrezen. De summier bewijsvoering had deze leden echter niet overtuigd. Zij wezen erop, dat in ons land tal van organisaties partitair worden bestuurd, zonder dat van verdeeldheid gesproken kan worden. Kunnen de bewindslieden hun stelling, dat door rechtstreekse benoeming de onderneming schade wordt berokkend staven aan de hand van ervaringen opgedaan in de Duitse Bondsrepubliek?

Willen de bewindslieden hun oordeel geven over een procedure, waarbij de raad van commissarissen gekozen wordt door een uit werknemers en kapitaalverschaffers paritair samengesteld kiescollege?

Met name in de artikelen 52h juncto 52i wordt de procedure van benoeming der commissarissen geregeld. In de memorie van toelichting wordt gesteld, dat ook hierbij het S.E.R.-advies is gevolgd, behoudens enkele details.

Zeer vele leden meenden dat hier fundamenteel van de S.E.R.-regeling is afgeweken op twee punten:

a. de geopende mogelijkheid dat maximaal een derde van het aantal commissarissen door de overheid wordt benoemd, indien de akte van oprichting daarin voorziet (*lid 3*);

b. het verlenen van een aanbevelingsrecht door de algemene vergadering van aandeelhouders, door het bestuur en door de ondernemingsraad (*lid 5*).

Ten aanzien van het onder a gestelde betoogden deze leden het volgende. De bewindslieden voeren hier een geheel nieuw element in zonder duidelijke motivering. Het is toch immers een ingrijpende wijziging t.o.v. het S.E.R.-advies dat thans een derde der commissarissen „door de overheid” kan worden benoemd, welke benoeming aan het vetorecht van aandeelhoudersvergadering en ondernemingsraad is onttrokken.

Zij waren beducht voor deze regeling, te meer waar niet wordt aangegeven wat onder „overheid” wordt verstaan. Is dat de Staat alleen, of vallen hier ook lagere publiekrechtelijke „overheids”organen onder?

Het onder b opgemerkte lichtten zij als volgt toe. Het S.E.R.-advies spreekt zeer duidelijk van een aanbevelingsrecht door aandeelhoudersvergadering, door bestuur en door de gekozen leden van de ondernemingsraad.

Dit is, naar het aanvankelijk oordeel van deze leden, bewust zo gesteld, opdat niet het bestuur (de ondernemer) én op zich zelf én daarnaast via het voorzitterschap met stemrecht van de ondernemingsraad, indirect een (dubbel) aanbevelingsrecht zou verkrijgen.

Het voorstel van de bewindsman om niet te spreken van „de gekozen leden van de ondernemingsraad”, doch van „de ondernemingsraad” als zodanig wijkt dan ook fundamenteel van het S.E.R.-advies en van het daaraan ten grondslag liggend akkoord af.

Gaarne vernamen de hier aan het woord zijnde leden hierover nader commentaar van de bewindslieden. De verwijzing naar de Wet ondernemingsraden in de memorie van toelichting, blz. 16, rechterkolom, is op zich onvoldoende.

Gelet op het feit dat de voorzitter van de ondernemingsraad wordt benoemd en ontslagen door de Raad van Commissarissen vroegen verscheidene leden zich af of het niet gewenst is aan het twaalfde lid van dit artikel een bepaling toe te voegen dat de voorzitter niet deelneemt aan het beraad in de ondernemingsraad over toepassing van dit artikel en van artikel 52k, tweede lid.

Verscheidene leden vroegen nog ten aanzien van het in het derde lid gestelde wat moet worden verstaan onder „... dat het algemeen belang op bijzondere wijze bij de vennootschap is betrokken”? Hoe verhoudt zich deze bepaling tot de bepaling van artikel 50e waar sprake is van een derde van het gehele aantal commissarissen te benoemen door anderen dan de algemene vergadering? Kan deze bepaling in het kader van deze structuurwijziging extensief worden geïnterpreteerd?

Naar aanleiding van het voorstel (*lid 5*) de bevoegdheden van de werknemers met betrekking tot de samenstelling van de Raad van Commissarissen in handen te leggen van de Ondernemingsraad, merkten enige leden op dit een enigszins merkwaardige opvatting te vinden, gezien het feit dat de voorzitter van die raad de ondernemer is. In het wetsontwerp wordt in dit verband verwezen naar het ontwerp van de nieuwe Wet Ondernemingsraad – inmiddels door de Tweede Kamer aangenomen – waarbij de gekozen leden alleen geen orgaan met bepaalde bevoegdheden vormen. Het zal de bewindslieden duidelijk zijn, dat dit argument op deze leden weinig indruk maakt. Bij de behandeling van het ontwerp van wet op de ondernemingsraden hadden zij immers gepleit voor een afzonderlijke status van de gekozen leden van de Ondernemingsraad, onder meer met het oog op bevoegdheden welke bij de behandeling van dit wetsontwerp aan de orde zijn. Indien de bewindslieden van mening zouden blijven, dat het niet gewenst is dat de gekozen leden van de Ondernemingsraad in deze afzonderlijke beslissingen nemen, dan zou het voor deze leden wel bijzonder moeilijk worden om hun stem aan het wetsontwerp te geven.

In *artikel 52h, lid 6*, worden regelen gesteld, welke t.a.v. de kandidaatstelling in acht moeten worden genomen.

De verwijzing naar de voorschriften, neergelegd in *artikel 50b*, waarborgt, zoals de memorie van toelichting zegt, een verantwoord inzicht in „de kwaliteiten van de aanbevolen kandidaat”.

Zeer vele leden vroegen of hiermede wel volledig recht wordt gedaan aan de duidelijke wens van de S.E.R., luidend: „Uiteraard dienen aanbevelingen van kandidaten gemotiveerd te zijn; daaruit moet blijken dat rekening is gehouden met de geaardheid van de betrokken onderneming”, en voorts: „Bij samenstelling van de Raad van Commissarissen dient daarom de spreiding van specifieke deskundigheid ten aanzien van een of meer aspecten van het ondernemingsdeel gecombineerd te worden met een brede maatschappelijke ervaring, wijsheid, etc.”.

Is, zo informeerden zij, met het voorschrift van *artikel 50b*, dat beoogt een inzicht in de kwaliteiten van de aanbevolen kandidaten te geven, ook voldoende recht wedervaren aan de hierboven in stringente bewoordingen weergegeven eisen, welke de S.E.R. stelde?

Het is van bijzonder gewicht, dat ook meer sociaal georiënteerde én deskundige figuren als commissaris worden voorgedragen, uiteraard zonder dat deze figuren met een uitdrukkelijk mandaat, van welke achterban dan ook, zitting dienen te nemen in het college van commissarissen.

Dienen, zo vroegen zij, in de voordracht ook niet gegevens verschaft te worden over de te vervullen functie, opdat mede aan de hand daarvan een beter oordeel gevormd kan worden met name t.a.v. de in het zevende lid gestelde vraag of de raad wel naar behoren zal zijn samengesteld?

Bij verschillende leden was de vraag gerezen of het niet aanbeveling verdient wanneer in de wet zelf wordt bepaald, dat de raad van commissarissen vooroverleg dient te plegen met de ondernemingsraad over de aanbevolen personen, alvorens daarover te beslissen.

Weliswaar leek het ook deze leden juist, dat zoals in de memorie van toelichting wordt gesteld, het vetorecht een sterk preventieve werking heeft en dat een verstandige raad uit zichzelf vooroverleg zal plegen, maar dat neemt niet weg dat een dergelijke bepaling nuttig effect zou kunnen sorteren. Uiteraard zou voor de aandeelhoudersvergadering een soortgelijke redenering kunnen worden opgezet, alleen lijkt de praktische realiseerbaarheid hier moeilijker te liggen. Wat denken de bewindslieden in dit verband van de suggestie, gedaan door de Vereniging Effectenbescherming, over te gaan tot instelling van een aandeelhouderscommissie, welke in een aantal nader te omschrijven gevallen geraadpleegd zou moeten worden zowel door de directie als door de Raad van Commissarissen?

Verscheidene leden zouden nog graag een nadere toelichting ontvangen op de door de wet genoemde grond, te weten het niet naar behoren samengesteld zijn van de Raad van Commissarissen (*artikel 52h, lid 7*). Uit de gehele context van de wet moet worden opgemaakt, dat hiermede niet een bepaalde belangenvertegenwoordiging wordt beoogd. Kunnen de bewindslieden nader verduidelijken wat onder „niet naar behoren samengesteld” moet worden verstaan?

Indien de interne raadpleging van ondernemingsraad en algemene vergadering tot een evenwichtig resultaat leidt, volgt daaruit dan zo vroegen vele andere leden, dat de Raad van Commissarissen niet zal bestaan uit twee blokken? Geldt hier niet het woord, dat „tweeslachtige samenstelling zou leiden tot tweespalt in de raad van commissarissen” (memorie van toelichting blz. 7 linkerkolom)? Gezien de grond van bezwaar „dat de Raad van Commissarissen bij benoeming overeenkomstig het voornemen niet naar behoren zal zijn samengesteld” (*52h, lid 7*) wordt deze tweeslachtigheid duidelijk onder het oog van betrokkenen gebracht. Zo ook de toelichting dat: „de raad als geheel door zijn benoeming een te eenzijdig karakter zou krijgen”. Het betreft hier allemaal citaten in strijd met de gepretendeerde algemene basis van vertrouwen. In de memorie van toelichting blz. 11 linkerkolom, leest men: „beter immers dan aandeelhoudersvergadering en ondernemingsraad kunnen zij (de Raad van Commissarissen) beoordelen aan wie ter aanvulling van hun college op dat moment in verband met zijn eigenschappen en bekwaamheden het meest behoefte bestaat”. Het is aldus vele andere leden geen aanbeveling voor het nieuwe systeem om voorop te stellen, dat zij, die het vetorecht verwerven, ter zake niet de meest competente beoordelaars zijn.

Naar aanleiding van *artikel 52h, lid 7, juncto lid 9 en lid 10*, zouden zeer vele leden gaarne vernemen of wel voldoende aandacht is geschonken aan mogelijke conflictsituaties. Immers, als de S.E.R. betrokken partijen ingeval van bezwaar tegen de benoeming van een bepaalde commissaris gelijk geeft, kan de raad 3 dingen doen:

1. met een andere, acceptabele kandidaat komen;
2. aftreden;
3. opnieuw dezelfde kandidaat voorstellen.. Het wetsontwerp biedt hiertegen geen soelaas.

Welke mogelijkheden zijn er in zo'n geval om een slepend conflict te voorkomen?

Ten aanzien van *artikel 52h, lid 10*, betoogden sommige leden dat de „beroepsmogelijkheid” bij de S.E.R. geen doorbreking van een mogelijk onoplosbaar conflict betekent, aangezien de S.E.R. ook geen kandidaat mag voordragen, in het geval het veto wordt gehandhaafd. Zou het niet de voorkeur verdienen de ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam als beroepsinstantie in te voeren, eventueel met de mogelijkheid een nieuwe b.v. door de S.E.R. voorgedragen kandidaat te benoemen als dat nodig is uit de impasse te raken?

Ook verscheidene leden zouden erop willen aandringen op de verzoeken tot ongegrondverklaring van de bezwaren

van aandeelhouders of ondernemingsraad niet te laten beslissen door de Sociaal-Economische Raad met zijn tripartite samenstelling, maar door de Ondernemingskamer die als onafhankelijke rechter ook een taak bij de inschrijvingsprocedure toebedeeld zal krijgen. Nu de wet zelf de objectieve gronden waarop bezwaar kan worden gemaakt vermeldt, lijkt een rechterlijke toetsing van deze bezwaren in dezen meer waarborgen te bieden. De S.E.R. is toch geen rechtsprekend college?

Met betrekking tot *lid 11 van artikel 52h* informeerden vele andere leden hoe de aandeelhouders zullen worden gehoord tot het doen van aanbeveling. Om door de S.E.R. te worden gehoord benoemen zij vertegenwoordigers (*lid 11*), maar dat is achteraf en ad hoc. Aandeelhouders, die volstrekt ongeorganiseerd zijn en elkaar buiten de algemene vergadering nooit ontmoeten, zullen dus extra moeten vergaderen. Kennen de bewindslieden de moeilijkheden, die aandeelhouders in de weg gelegd worden (vergaderingen in Groningen of Maastricht of op Sinterklaas)? Hoe zit het met de opkomst ter vergadering? Op werkdagen zullen velen zich niet vrij kunnen maken en zeker niet dikwijls. Moet de vertegenwoordiging van aandeelhouders dus niet worden geïnstitutionaliseerd?

De vergadering, bedoeld in *artikel 52h, achtste lid*, kan zoveel later plaats hebben, dat de aanwijzing van een commissaris een tijdrovende zaak wordt.

1971, ingevolge *lid 5*, aanbeveling voor een open plaats;

1972, ingevolge leden 6, 7, 8 en 9, bezwaar tegen een voor-
gedragene;

1973, ingevolge leden 10 en 11, benoeming van vertegenwoordigers, indien de r.v.c. de benoeming bij de S.E.R. ahangig maakt;

1974, ingevolge leden 10 en 5, S.E.R. erkent bezwaar, nieuwe aanbeveling door algemene vergadering.

Het is duidelijk, dat om ontoelaatbare vertraging te voorkomen, de algemene vergadering geregeld moet vergaderen. Tot dusver was dat ongebruikelijk en welke aandeelhouder zal daarvoor tijd hebben, zo vroegen vele andere leden.

In de niet zeldzame gevallen, dat een groot pakket aandelen in handen van een deelnemende vennootschap of een familie-groep is, zal de aanbeveling van aandeelhouders wel verkrijgbaar zijn, maar dan gaat de stem van de enkeling-aandeelhouder verloren. Het moge waar zijn, dat deze meestal een belegger is, maar de procedure geeft hem alleen schijnbaar bevoegdheden.

Zal geen omslachtigheid en vertraging worden veroorzaakt door *lid 12*, houdende dat alle ondernemingsraden van een concern gelijkelijk bevoegd zijn tot het recht van aanbeveling en veto, zolang in dat concern geen centrale ondernemingsraad is ingesteld, zo vroegen zij verder. Komen bij grotere ondernemingen niet vele ondernemingsraden voor? Is daar gewoonlijk een centrale ondernemingsraad?

Terecht en juist is in *artikel 52i* naar het oordeel van zeer vele leden het benoemingsrecht aan de aandeelhoudersvergadering gelaten met handhaving van het „vetorecht” door de ondernemingsraad.

Dient hier niet aangegeven te worden aan wie de ondernemingsraad een eventueel bezwaar kenbaar moet maken en wie bevoegd is een verzoek tot ongegrondverklaring tot de S.E.R. te richten?

Voorshands neigden deze leden ertoe hier het bestuur in te voegen als uitvoerder van de wil (wens) van de aandeelhoudersvergadering.

Zij vernamen hier gaarne het oordeel van de bewindslieden over.

Hoe moet de voorbereiding plaatshebben in geval van *artikel 52i*, nl. het instellen van een Raad van Commissarissen, waar er nog geen was, zo vroegen vele andere leden.

Het was enige leden niet geheel duidelijk, waarom in *artikel 52j* is bepaald dat een bestuurder van een werknemersorgani-

satie, welke bij voorbeeld 10 pct. van de werknemers in haar gelederen telt, geen commissaris kan zijn, terwijl een persoon die 10 pct. van de aandelen bezit, dit wél kan zijn. Zij zagen zulks gaarne toegelicht.

Artikel 52k, lid 2, regelt het tussentijds ontslag van commissarissen ook „wegens ingrijpende wijziging der omstandigheden”, waarbij volgens de toelichting gedacht kan worden aan het geval, dat door fusie een nieuwe samenstelling van de raad van commissarissen nodig wordt. Is het niet buitengewoon onelegant daarvoor het middel van ongevraagd ontslag door de ondernemingskamer voor te schrijven?

In afwijking van het S.E.R.-advies vindt volgens *artikel 52k, lid 3*, schorsing niet plaats door tussenkomst van de rechter, doch door de raad zelf. Zeer vele leden waren van oordeel, dat deze afwijking van het S.E.R.-advies juist is, immers praktischer en beter te hanteren, zeker in een spoedsituatie.

De schorsing houdt bovendien na 1 maand op, indien een verzoek om ontslag niet bij de rechter is ingediend. Aldus komt – via de ontslagprocedure – toch aan de rechter het beslissend oordeel toe, zodat voldoende waarborgen, als door de S.E.R. gewenst geacht, aanwezig zijn.

Vele andere leden zouden gaarne vernemen welk systeem is ontworpen om bij herbenoeming van een commissaris de tot aanbeveling en veto bevoegde colleges in te lichten omtrent de prestaties in de afgelopen vier jaar van de betrokkene. Met het nieuwe *artikel 43, lid 2*, lost men dat niet op.

Taak en bevoegdheden van de raad van commissarissen

Naar de mening van zeer vele leden wijkt de tekst van het *tweede lid van artikel 50* geheel af van de redactie welke het S.E.R.-advies aangeeft voor wat betreft de norm voor de taakvervulling door commissarissen. Het begrip „het geheel der belangen van de vennootschap” is vervangen door „het belang der vennootschap”. Voorshands had de argumentering van de Minister en Staatssecretaris op blz. 12, rechterkolom, memorie van toelichting de hier aan het woord zijnde leden niet overtuigd. „Het geheel der belangen van de vennootschap” omvat meer dan „het belang van de vennootschap” sec.

Voorts vroegen deze leden of het niet wat dubbelzinnig is om enerzijds bewust het collegekarakter van de raad voorop te stellen doch anderzijds te spreken van een raad voor één of meer personen.

In *het derde lid* van dit artikel is sprake van aanvullende bepalingen per akte van oprichting. De omschrijving van *artikel 50a* oud is vervallen. Biedt de thans gebruikte omschrijving voldoende waarborg om de clausule van *artikel 50a* oud: „... bepalingen van het reglement strijdig met de wet, zijn nietig”, eveneens te doen vervallen.

De hier aan het woord zijnde leden informeerden of bij *artikel 50a* niet beter in plaats van „De Raad van Commissarissen” gesproken kan worden van „de commissarissen”.

Niet slechts de raad als zodanig doch ook de individuele commissaris moet het recht hebben de nodig geachte gegevens van het bestuur – binnen de grenzen der redelijkheid – te verlangen.

Artikel 52l is conform de constructie van het S.E.R.-advies, terwijl in de memorie van toelichting wordt gewezen op *artikel 31* Wet Ondernemingsraden, dat het equivalent vormt voor de Ondernemingsraad.

Toch meenden de zeer vele leden, hier aan het woord, erop te moeten wijzen, dat er een duidelijk verschil ligt. De escape-mogelijkheid, welke ten aanzien van de Ondernemingsraad in acht genomen is, blijkt hier niet nodig. Wat is de grond voor deze ongelijke behandeling? Is het überhaupt mogelijk, dat de ondernemer zich van het in kennis stellen van de Ondernemingsraad over een voorgenomen ontslag kan onthouden in het belang van de onderneming, terwijl de aandeelhoudersvergadering wel tevoren wordt gehoord?

Voor de vaststelling van de jaarstukken gaat de S.E.R. in zijn advies eveneens uit van de bevoegdheid van de Raad van Commissarissen. Zeer nadrukkelijk echter gaat het advies daarbij uit van een voorlegging van de concept-jaarstukken aan de Ondernemingsraad. Dit element wordt in *artikel 52m, j° IV artikel 42* gemist en vindt ook geen regeling in artikel 24 Wet Ondernemingsraden. Een nadere toelichting zouden zeer vele leden op prijs stellen.

Het S.E.R.-advies gaat voorts uit van een recht van de aandeelhoudersvergadering tot goed- of afkeuring zonder recht tot aanbrengen van wijzigingen. Waarom is dit niet met zoveel worden in de wettekst (*artikel 42*) vastgelegd? Moet aangenomen worden, dat de Raad van Commissarissen de winstverdeling en de uitkering bepaalt?

Vele andere leden voegden hier nog de vraag aan toe welke situatie ontstaat als de jaarrekening niet wordt goedgekeurd; zij kan immers door de algemene vergadering niet gewijzigd worden vastgesteld. De toelichting bij artikel IV zegt, dat de commissarissen de jaarrekening dan opnieuw moeten vaststellen; dit lijkt op een soort strafwerk. Deze leden zouden gaarne vernemen wie het laatste woord heeft en wanneer.

Voor deze leden was het ook onduidelijk aan wie de Raad van Commissarissen, die zich zelf aanvult en grote bevoegdheden krijgt, verantwoording schuldig is. Uit de memorie van toelichting valt op te maken (blz. 8) dat over het beheer van de ter beschikking gestelde financiële middelen de leiding verantwoording schuldig is aan de vergadering van aandeelhouders. Maar komen de ondernemingsraadsleden hieraan helemaal niet te pas? Behoeven de commissarissen met wier benoeming zij akkoord zijn gegaan helemaal geen verantwoording af te leggen aan de gekozen werknemers van de Ondernemingsraad? Dit punt blijft in het vage en daarmee is het antidemocratische karakter van de huidige structuur gehandhaafd.

Wordt de Ondernemingsraad effectief betrokken bij het openbaar verslag van de stand en gang van zaken, dat de leiding in de vergadering van aandeelhouders geeft waarnaar de memorie van toelichting op blz. 8 verwijst?

Verscheidene leden constateerden, dat door de bepaling van *artikel 52m* de vaststelling van de jaarstukken en de beïnvloeding daarvan, waaronder de winstdeling, aan de algemene vergadering van aandeelhouders wordt onttrokken. Wat zijn de gevolgen van een onthouding van de vereiste goedkeuring door de algemene vergadering van aandeelhouders? Betekent zulks dat dan b.v. geen dividend kan worden uitgekeerd?

Maakt dat het goedkeuringsrecht niet tot een nauwelijks toe te passen bevoegdheid?

Wanneer en door wie wordt aan de directie en commissarissen décharge verleend van het gevoerde beleid?

Enkele leden zouden willen vernemen of men voor het geval, dat de goedkeuring geweigerd wordt en de Raad van Commissarissen niet bereid is tot wijziging van door hem eenmaal vastgestelde jaarstukken en wel zo, dat daarin aan de wensen van de aandeelhoudersvergadering wordt tegemoet gekomen, zodat deze tot goedkeuring bereid is, niet een modus moet vinden om dit conflict op te lossen?

Ten aanzien van *artikel 52m* waren enige leden de mening toegedaan dat hierin te weinig tot uitdrukking komt dat de Raad van Commissarissen het hoogste orgaan is in de vennootschap. Waarom is niet uitdrukkelijk bepaald, dat de raad van Commissarissen wijzigingen in de jaarstukken kan aanbrengen en dat de vergadering van aandeelhouders dit recht niet heeft?

Ten slotte zouden verschillende en enige leden nog willen informeren naar de samenhang tussen *artikel 52n* en artikel 25 Wet ondernemingsraden; het gaat hier met name om artikel 52n, sub *d, j* en *k*. Dit artikel achtten deze leden van grote betekenis, omdat het hier merendeels om voor de werknemers belangrijke beslissingen gaat. Voor artikel 25 O.R. geldt hetzelfde.

Wat nu allereerst opvalt is het duidelijke verschil in terminologie.

In *52n* gaat het om besluiten van het bestuur die ter goedkeuring moeten worden voorgelegd aan de raad. In artikel 25 O.R. gaat het over de ondernemer – welk begrip mede omvat de Raad van Commissarissen – die bij belangrijke beslissingen eventueel advies vraagt aan de ondernemingsraad. Daar deze onderdelen in belangrijke mate met elkaar te maken hebben, rees allereerst de vraag waarom in het ene geval gesproken wordt van het bestuur dat bepaalde beslissingen neemt en in het andere geval van de ondernemer.

Vervolgens zouden deze leden graag willen vernemen, waarom in artikel 52n, sub *d, j* en *k* niet dezelfde omschrijving is gekozen als in artikel 25 wet O.R. In de derde plaats vroegen zij, waarom aan het eind van artikel 52n geen bepaling is opgenomen, waarin staat dat de raad, alvorens goedkeuring te verlenen, eerst een advies van de ondernemingsraad dient in te winnen; eventueel zou een dergelijke verplichting zich kunnen beperken tot genoemde onderdelen van artikel 52n.

Bevoegdheden van de aandeelhouders

Bij een globale vergelijking van de bevoegdheden welke mede gelet op de Enquêtewet en de Wet op de ondernemingsraden, aan de verschillende organen van de vennootschap en aan de ondernemingsraad zullen toekomen, was het verscheidene leden opgevallen dat de algemene vergadering van aandeelhouders er wel bijzonder bekaaid afkomt. Niet alleen wordt haar het wettelijk recht tot benoeming en ontslag van commissarissen en directie, alsmede het recht tot vaststelling van de jaarstukken ontnomen, maar zij verliest door de verandering van het karakter van de Raad van Commissarissen tevens een college dat haar belangen kan behartigen. De omstandigheid dat de invloed van de aandeelhouders ook thans in de praktijk van de grotere ondernemingen veelal door oligarchische clausules pleegt te worden beperkt, was voor deze leden geen reden, die praktijk nu wettelijk vast te leggen en te versterken, omdat zij die ook thans reeds onjuist achten.

Is het waar dat men in het buitenland juist naar wegen zoekt om de positie van de aandeelhouders te versterken?

Naar het oordeel van deze leden weegt de toekenning van het voordracht- en vetorecht bij de benoeming van commissarissen niet op tegen de voorgestelde verzwakking van de wettelijke rechtspositie van de aandeelhouders.

Zij zouden er daarom voor willen pleiten, dat de Minister en de Staatssecretaris bij nota van wijzigingen alsnog aan de algemene vergadering van aandeelhouders hetzij voorschrijven dan wel het recht toekennen een aandeelhouderscommissie te benoemen, bestaande uit natuurlijke personen, welke commissie de aandeelhouders kan vertegenwoordigen en hun belangen kan behartigen.

Voor de taak en samenstelling van deze commissie kwam het deze leden voor dat de Vereeniging Effectenbescherming bij nota van 22 mei jl. verschillende praktische aanbevelingen heeft gedaan.

Deze leden zouden gaarne het oordeel van de bewindslieden over deze aanbevelingen vernemen. Naar hun oordeel is er alle aanleiding de aandeelhouders, evenals de ondernemingsraad, ten aanzien van voor hun belangrijke beslissingen in de onderneming hetzij rechtstreeks, dan wel via de aandeelhouderscommissie meer inspraak te geven. Deze leden zouden in dit verband voorts willen pleiten voor bepalingen, die uitsluiten dat de aandeelhoudersvergadering enige essentiële rechten, zoals dat tot goedkeuring van statuten, emissie van aandelen en liquidatie, kunnen worden ontnomen.

Op deze wijze zal er tussen de rechten en bevoegdheden van de aandeelhouders en die van de overige organen een beter evenwicht tot stand komen dan bij de regeling van het wetsvoorstel. Tevens zou daarmee aan een aantal eerder aangeduide algemene bezwaren, althans ten dele kunnen worden tegemoetgekomen, zonder dat de opzet en bedoeling van de nieuwe structuur afbreuk wordt gedaan.

Naast de raadpleging over het ontslag dient naar het oordeel van verscheidene leden de algemene vergadering evenzeer ingelicht te worden over een voorgenomen benoeming van een bestuurder. Wat is de reden om de aandeelhouders uitsluitend over het ontslag te horen, nu de Ondernemingsraad ook over een voorgenomen benoeming tevoren moet worden ingelicht? (*Artikel 52l*).

Sommige leden wezen erop dat de aandeelhouders als geheel, noch de aandeelhoudersvergadering een werkzaam orgaan vormen. Zou het daarom mogelijk zijn een aandeelhouders-vertegenwoordigende raad te creëren die het vetorecht voor de aandeelhouders zou kunnen uitoefenen?

Met betrekking tot artikel 52l vroegen enige leden waarom bij ontslag van een bestuurder alleen de algemene vergadering en niet de gekozen leden van de ondernemingsraad gehoord dienen te worden.

In artikel 52l, zo betoogden enkele leden, wordt de benoeming en het ontslag van de directie opgedragen aan de Raad van Commissarissen. Op de ontslagverlening kan de algemene vergadering van aandeelhouders – blijkens de wettekst – invloed uitoefenen. Ten aanzien van de benoeming van bestuurders zijn de aandeelhouders volledig uitgeschakeld. Anders is het echter gesteld ten aanzien van de werknemers, vertegenwoordigd door de ondernemingsraad. In de toelichting op dit artikel wordt voor de positie van de Ondernemingsraad inzake benoeming en ontslag verwezen naar artikel 31 van het ontwerp van Wet op de Ondernemingsraden. Deze bepaling komt overeen met een desbetreffend voorstel van de S.E.R. in zijn advies van 22 november 1968, waar men in de toelichting leest dat discussie niet is uitgesloten tenzij het ondernemingsbelang zich daartegen verzet. Alhoewel de Ondernemingsraad niet de bevoegdheid heeft tot bindende voordracht zal, wanneer bij een directeursbenoeming van haar kant bezwaren rijzen, het voor de Raad van Commissarissen wel zeer moeilijk zijn hieraan voorbij te gaan. Daartegenover zouden aandeelhouders bij dergelijke benoemingen buiten spel blijven. Met het oog hierop zouden enkele leden van de bewindslieden willen vragen of zij niet van mening zijn dat voor de op dit punt niet gehonoreerde gelijkwaardigheid van kapitaal en arbeid een oplossing moet worden gezocht, waarbij ook aandeelhouders tijdig van een voorgenomen benoeming in kennis worden gesteld.

In het ontwerp gaat de normale oproeping voor een algemene vergadering van aandeelhouders uit van het bestuur of van de Raad van Commissarissen, tenzij in de akte van oprichting anders is bepaald (*artikel 43b K*). Het is ongebruikelijk om in de akte van oprichting van het na „tenzij” vermelde gebruik te maken. Volgens de opvatting van enkele leden kan de veranderde positie van de Raad van Commissarissen en van het bestuur niet anders dan invloed hebben op het oordeel van deze beide over de wenselijkheid en zelfs noodzakelijkheid van het bijeenroepen van de algemene vergadering van aandeelhouders. Er kunnen hier namelijk tegenstrijdige belangen aanwezig zijn. Bovendien mag men in deze omstandigheden niet veel verwachten van de voorbereiding van en de voorlichting in de vergadering, omdat degenen, die de voorlichting moeten geven, de commissarissen en bestuurders, nu eenmaal niet geheel onbevooroordeeld zijn. Enkele leden zouden op grond van het zojuist gestelde aan de bewindslieden willen vragen of zij niet mede van oordeel zijn dat de bruikbaarheid van dit instrument, namelijk de algemene vergadering van aandeelhouders, waarmee de aandeelhouders zelf voor hun belangen kunnen opkomen, ernstig is verminderd.

Het is duidelijk dat – op grond van de twee zojuist genoemde gevallen – de samenhang in het apparaat, dat de belangen van de aandeelhouders beschermt, is verbroken. Deze problematiek zou men uit de weg kunnen ruimen, wanneer men in de open naamloze vennootschap de vorming van een aandeelhouderscommissie verplicht zou stellen. Hoe denken de bewindslieden over de voorstellen inzake deze problematiek die zijn gedaan door de Vereniging Effectenbescherming? (Zie

nota d.d. 22 mei 1970 naar aanleiding van het S.E.R.-advies d.d. 19 september 1969).

De positie van de certificaathouders

Het viel zeer vele leden op dat in artikel I, waarin de positie van de certificaathouders wordt geregeld, wordt afgeweken van het criterium dat het S.E.R.-advies hanteerde, nl. „het in omloop zijn van certificaten tot een bedrag van minimaal f 250 000”.

In het wetsontwerp wordt als criterium gesteld dat „de certificaten van aandelen met medewerking van de n.v. zijn uitgegeven”. Dit lijkt bepaald een verbetering. Niet het nominaal bedrag van uitstaande certificaten is beslissend, doch het feit dat de n.v. heeft meegewerkt aan de uitgifte van certificaten. De consequentie van deze medewerking van de n.v. zal de n.v. terecht dienen te aanvaarden ongeacht het nominaal bedrag.

Voorts waren bij de leden hier aan het woord de navolgende vragen gerezen:

Hoe kunnen kopers van certificaten weten dat deze met medewerking van de vennootschap zijn uitgegeven, derhalve of zij al dan niet de hier gegarandeerde rechten bezitten?

In *artikel 43d* wordt aandeelhouder vervangen door persoon. Betekent dit dat derhalve in principe ook niet-aandeelhouders of niet certificaathouders in aanmerking komen?

Is de constructie: „De akte van oprichting kan de oproeping anders regelen, tenzij” wel gelukkig (*artikel 43f*)? Beoogd wordt immers een algemene regeling te treffen waarvan in specifieke situaties kan worden afgeweken; men verwees hierbij naar opmerkingen in het rapport-Verdam, blz. 83, onderaan.

Verscheidene leden juichten het toe dat op de voorgestelde wijze aan houders van certificaten zoveel mogelijk gelijke rechten als die van aandeelhouders worden toegekend.

Sommige leden wezen erop, dat de bestaande veiligheidsconstructies tegen overval sterk worden aangetast. De positie van certificaathouders wordt immers in het b.v.-ontwerp versterkt, terwijl prioriteitsaandeelhouders in de grote vennootschappen (één prioriteitsaandeel in een stichting waarvan bestuurders en commissarissen het bestuur vormen) niet meer mogelijk zullen zijn. Hoewel op zichzelf voor de ontworpen nieuwe regeling veel te zeggen is, is het toch de vraag of het voor de grote en de kleine vennootschappen mogelijk is zich voldoende te wapenen tegen overval (grote vennootschappen) en lastige aandeelhouders (kleine familievennootschappen). Is het gevaar niet groot dat men in de praktijk toch weer naar nieuwe wegen gaat zoeken om vorenstaande doeleinden te bereiken? Het probleem is in zekere zin hetzelfde als gespeeld heeft bij de eigendomsoverdracht tot zekerheid. Meent de Minister niet dat de praktijk behoefte heeft aan wapens als hierboven bedoeld? Zo ja, is het dan niet juister de praktijk zodanig te kanaliseren dat geen uitwassen ontstaan door een verbod in de wet vast te leggen, dat waarschijnlijk ontduken zal worden?

Het opnemen van een experimenteerartikel

Zeer vele leden – en met hem nog sommigen en enigen – zouden gaarne het oordeel vernemen van de bewindslieden over de suggestie van het overlegorgaan van de drie vakcentrales een experimenteerartikel in te voeren.

Is het, zo informeerden in dit verband vele andere leden, niet zo, dat paragraaf 6, waarin de nieuwe structuur voor de Raad van Commissarissen bij de grote vennootschappen is geregeld, een strak stelsel is, waarbinnen voor vennootschappen die dat zouden wensen geen ruimte is voor verdergaande democratisering, zulks in afwijking van de bestaande situatie, zoals die voor de kleinere vennootschappen blijft bestaan? Zijn de bewindslieden bereid een experimenteerartikel op te nemen, waardoor een dergelijke ontwikkeling niet wordt afgesneden?

Verspreide vragen en opmerkingen

Blijkens de toelichting (blz. 14 linkerkolom bovenaan) is hier en daar in het ontwerp de term „vennootschap” in de ruimste zin gebruikt, zoals ook in het opschrift van de Derde Titel van Boek I W. v. K. Maar de duidelijkheid en de ondubbelzinnigheid komt dat naar het oordeel van vele andere leden niet ten goede, omdat „vennootschap” in deze titel voortaan dus van alles kan betekenen; het moet maar uit de samenhang voortvloeien.

Door de uitdrukking in artikel 50 „de vennootschap en de met haar verbonden onderneming” dreigt, mede gezien de toelichting, een weer anders beperkt begrip vennootschap zijn intrede te doen. Is dat nu nuttig en nodig? Zijn er niet vele plaatsen in de wet, waar met „(naamloze) vennootschap” mede bedoeld is de met haar verbonden onderneming? De vennootschap moge de vorm zijn, waarin de onderneming wordt gedreven, beide kunnen niet los van elkaar worden gezien en behoeven dus ook niet afzonderlijk te worden vermeld. Een commissaris kan niet alleen het belang van de rechtsvorm behartigen en de toevoeging is dus overbodig en verwarrend.

De bepaling omtrent de mogelijkheid van een commissaris-reglement van de huidige artikel 50a W. v. K. vervalt, terwijl de praktijk juist grote behoefte heeft aan de mogelijkheid bij reglement nadere interne regelingen – die verplicht openbaar gemaakt zouden moeten worden – omtrent de werkwijze van commissarissen en van directie te maken. In de praktijk is het nu zo dat het Ministerie van Justitie bezwaar maakt tegen bepalingen in statuten omtrent directiereglementen, aangezien de wet hierin niet voorziet. Verdient het daarom geen aanbeveling een wettelijke grondslag aan deze reglementen te geven, zo vroegen sommige leden.

Deze leden vestigden er de aandacht op, dat zowel voor oprichting van een naamloze als van een besloten vennootschap de verklaring van geen bezwaar van de Minister van Justitie vereist blijft. Dit dateert nog uit de tijd dat de verkrijging van rechtspersoonlijkheid in zekere zin een gunst van de overheid was, en diende om allerhande onwenselijke praktijken – waarin de summere wetgeving onvoldoende voorzorg – te keren. Thans is de situatie echter anders; verkrijging van rechtspersoonlijkheid is geen gunst meer en Nederland beschikt over een gedetailleerde wetgeving. De andere Europese landen hebben alle het preventief overheidstoezicht afgeschaft, heeft het dan zin dat Nederland dit handhaaft? Voor coöperatieve verenigingen en stichtingen kent men in Nederland evenmin preventief overheidstoezicht, terwijl dit – volgens mededelingen bij een van de laatste begrotingen – voor verenigingen zou worden afgeschaft.

Indien belangrijke eisen t.a.v. acte van oprichting of statuten door het departement worden gesteld die niet uit de wet volgen, zou de wet op die punten moeten – en thans kunnen – worden aangepast.

Wat men in de praktijk van het Nederlandse vennootschapsrecht sterk blijft missen is de mogelijkheid van fusie in juridische zin. Hierin wordt wel voorzien in het nieuwe boek II B.W.

Een probleem wat zich in de praktijk voordoet is dat de aandelen van vennootschappen niet zijn volgestort of dat daarover onvoldoende bewijs voorhanden is. In het nieuwe Franse vennootschapsrecht heeft de notaris in deze de taak gekregen toe te zien op de volstorting; in andere rechtsstelsels waaronder de nieuwe Europese n.v. is verklaring hieromtrent van onafhankelijke deskundigen voorzien. Verdient het geen aanbeveling ook op dit punt iets in het Nederlandse recht te wijzigen, zo vroegen sommige leden, hier aan het woord.

Het ontwerp spreekt, aldus sommige leden hier aan het woord, in navolging van de bestaande wet herhaaldelijk over „acte van oprichting”, terwijl „statuten” bedoeld worden, zulks in tegenstelling tot het b.v.-ontwerp, waar wel over statuten gesproken wordt. De bestaande formulering in de wet is onjuist en misleidend: bij statuten-wijziging wijzigt men niets aan de acte van oprichting, doch men maakt een nieuwe acte op waarin men de statuten wijzigt. Verdient het geen aanbeve-

ling nu het b.v.-ontwerp voor een juiste formulering kiest ook het structuurontwerp in deze zin te wijzigen?

Welke oligarchische clausules worden in de nieuwe structuur onmogelijk gemaakt, zo informeerden vele andere leden. Het onbeperkt toelaten van zulke constructies zou de nieuwe structuur frustreren. Hoe staat het voortaan met de prioriteit?

Artikelen

Algemeen

Waarom worden de leden der verschillende artikelen niet genummerd?

Kunnen de artikelen 52c en 52e worden herschreven? Daar is zonder gedegen vooropleiding niet uit te komen. Deze bepalingen worden door de indieners „vrij ingewikkeld” en „redelijk evenwichtig” genoemd. Maar wie kan dat nu al nagaan? Is er enige kans, dat uit wet en toelichting duidelijk wordt wat met een „groep” is bedoeld? Zijn er in de praktijk niet zoveel vormen, dat onzekerheid zal blijven bestaan?

Artikel II

Artikel 50b. Wordt met de voorgeschreven leeftijdsgrens niet gediscrimineerd ten aanzien van ouderen die nog zeer wel in staat zijn die functie te vervullen?

Is deze bepaling naast het vetorecht van aandeelhouders en ondernemingsraad nog wel nodig?

Artikel 50c. Als het niet in de bedoeling ligt deze bepaling ook voor grote vennootschappen te doen gelden, moet dit dan niet worden vermeld?

Artikel III

Artikel 52c, lid 3, onder a. Is het niet gewenst te bepalen dat kleindochters en verdere generaties ook onder deze vrijstelling vallen?

Artikel III

Artikel 52l. Naast de raadpleging over het ontslag dient naar het oordeel van verscheidene leden de algemene vergadering evenzeer ingelicht te worden over een voorgenomen benoeming van een bestuurder. Wat is de reden om de aandeelhouders uitsluitend over het ontslag te horen, nu de Ondernemingsraad ook over een voorgenomen benoeming tevoren moet worden ingelicht?

Met betrekking tot dit artikel vroegen enige leden waarom bij ontslag van een bestuurder alleen de algemene vergadering en niet de gekozen leden van de ondernemingsraad gehoord dienen te worden.

Artikel 52n. Dit artikel bepaalt onder meer dat aan de goedkeuring van de raad van commissarissen zijn onderworpen besluiten van het bestuur tot het doen van voorstellen tot statutenwijziging en tot ontbinding van de vennootschap. Deze regeling lijkt fraaier dan zij in werkelijkheid is; het bestuur kan zonder goedkeuring van commissarissen weliswaar geen voorstellen doen, maar de aandeelhoudersvergadering is uiteraard vrij ook zonder voorstellen van het bestuur toch tot statutenwijziging of ontbinding te besluiten. Indien men commissarissen in deze een taak wil geven, verdient dan een verdergaande formulering niet de voorkeur?

Artikel 52o. Betekent dit artikel, dat een vennootschap die door de werking van artikel 52c, artikel 52d en artikel 52e soms wel en soms niet en soms gedeeltelijk onder de nieuwe structuur valt, steeds haar statuten moet wijzigen? Zal de invoering van indexering, ingevolge artikel 52c, lid 4, deze problematiek niet nog vergroten, doordat af en toe de grens wordt verlegd, waardoor een vennootschap „terugvalt”?

Artikel IV

Artikel 44a. Verdient het geen aanbeveling nu dit artikel toch gewijzigd wordt ook het laatste zinnetje te schrappen, waarbij wordt bepaald dat bestuurders, commissarissen en in het algemeen personen in dienst der vennootschap geen stem

mogen uitbrengen? In de praktijk wordt deze bepaling herhaaldelijk onbewust overtreden, hetgeen tot velerlei chicanes aanleiding kan geven.

Artikel 28a. Handelsregisterwet 1918. Op het achterwege laten van een inschrijving en het niet aanpassen der statuten staat als zodanig geen sanctie. Is dit niet wenselijk?

Artikel VII

Zeer vele leden zouden naar voren willen brengen, dat de Nederlandsche Bank weliswaar N.V. heet te zijn, maar het feitelijk niet is. Met andere woorden het is onjuist een dergelijke instelling N.V. te noemen. Zij zouden daarom willen vragen, waarom tot nu toe voor de Nederlandsche Bank geen passende rechtspersoon is ontworpen.

Verder zouden deze en sommige leden graag het oordeel vernemen van de bewindslieden over de suggestie van de Vereniging van Werknemers van de Nederlandsche Bank N.V., met name voor wat betreft de gedachtengang die achter hun ontworpen „Proeve van een nieuw artikel VII” steekt.

Artikel VIII

In het eerste lid wordt een termijn van 6 maanden gesteld en in het tweede lid een termijn van 2 jaar.

Hoewel termijnen altijd een min of meer arbitrair karakter hebben, ware zowel voor het eerste lid als het tweede lid een termijn van 1 jaar te stellen.

Vastgesteld 11 november 1970.

KIKKERT
 NEDERHORST
 VAN LIER
 BAKKER
 MAENEN
 JOEKES
 BOERSMA
 VAN DEN BERGH
 BOERTIEN
 PEIJNENBURG
 WIEBENGA
 VAN SCHAIK
 KRONENBURG
 RIETKERK
 LEMS
 GOUDSMIT
 HARMSSEN.